

KIADÓ HIVATAL:
zikes Antalkönyvnyom
dája, hova az előfizetés
pénzek, hirdetések és
minden a kiadóhivatalt
érdeklő közlemények
küldendők.

Nyilttérben egy
sor közlési díja 10 kr.
Hirdetések jutányos
ron vetetnek fel.

SZARVASI LAPOK

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER, VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 5 frt. —
Félévre . . . 2 frt 50 kr
Negyedévre 1 frt 25 kr

SZERKESZTŐSÉG.

Beliczey-ut, 15. szám
hova a lap szerkesztési
szét illető közlemények
küldendők.

Kéziratok nem
adatnak vissza

Felhívás előfizetésre.

Tisztelettel kérjük mindazokat, kiknek előfizetése a múlt negyed végével lejárt, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében akadályok merüljenek fel. Az előfizetéseik legzélszerűbben postautalvány útján eszközölhetők.

Előfizetési feltételek:

Helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve

Egész évre . . . 5 frt — kr
Félévre . . . 2 frt 50 kr.
Negyed évre . . . 1 frt 25 kr.

Szarvas, 1892. okt. 16.

A „Szarvasi Lapok” kiadóhivatala.

A kisdedek halandósága.

(*) Nemrégiben Csaba város halalozási statisztikájában feltűnő nagyszámmal foglaltak azon kisdedek, a kik 7 éven alól haltak el, annélkül, hogy orvosi gyógykezelésben részesültek volna. A főispán ezen statisztika alapján szigorú vizsgálatot rendelt, kiderítendő, kit terhel a mulasztás, s ha a szülőket, ugy azok a törvény tejes szigorával sujtassanak. A vizsgálat eredményéről nincs tudomásunk, de egy konkrét esetből kifolyólag, a melynek tanui valánk, kötelességünknek tartjuk felhívni az illetékes hatóság figyelmét, mily égbe kiáltó könyelműséggel szegik meg városunkban is, a közegészség-ügyről szóló 1876: XIV. t. cz. 20 §-át.

Egy vagyonos, jó modú gazda ember tanýján [a családő egy időben községi törvénybírói tisztet is viselt) annak egyetlen gyer-

mekét az alig 8—9 hónapos csecsemőt sorvasztó láz gyötörte, s azon kérdésünkre, hogy mióta beteg a gyermek, bámulatos egykedvűséggel felelte az anya: Már több mint egy hete!

— S miért nem viszi be a városba orvoshoz?

— Hát kérem az apóka*] azt mondta, hogy ő már 70 éves s akárhányszor volt beteg soha sem kellett neki orvos, mindanyiszor meggyógyult m a g á t ó l.

Később aztán sirva panasolta a menyecske, hogy ő már többször kérte férjét vinné be a városba a beteg gyermeket orvoshoz, de hiába, a szántás vetés idején se az ember, se a jószág rá nem ér.

Ha a barbár népekről olvasunk ilyesmit összecsapjuk a kezünket, hogy ez is megtörténhet! Pedig ez nem a barbár népek között történt, hanem Szarvason, ez a párbeszéd nem is régen, hanem pár nappal ezelőtt folyt le jelen sorok írója és a beteg gyermek anyja között.

Vannak hát még emberek, kik rosszabbak az állatoknál is, mert az állat ösztönétől vezettetve beteg kölykét elrejtí az odúba és őrzí meg meg nem gyógyúl, vagy elnem pusztul. De az ember, a ki tudja mi az egészség s a ki azt is tudja mi a halál, az nem törődik beteg gyermekével, az ott hagyja martalékaul a gyilkos betegségnek tulajdon gyermekét, az sajnálja a lovát befogni, hogy el vigye a beteget az orvoshoz, a ki talán megmentené a haláltól.

Vérlázító dolog ez, a melynek az a szomorú eredménye, hogy Magyarországon a kis-

*) Szarvason, az apóka (a nagyapa) a családő, mivel a felnőtt fiuk ha megösiülnek is egy kenyéren maradnak mindannyian atyjukkal, annak haláláig.

dedek halálozása aránya ijesztő mérvben nagyobbodik napról napra, és egész nemzedék pusztul el.

Hol van hát a törvény megtorló ereje? A holt betűkben talán, a melyeket csak a jogtudósok, a hatóságok olvasnak? Nem, ott nincs, hanem azokban az intézkedésekben kellene lenni, mely az olyan apát, ki ily módon enged elpusztni gyermekét a törvény teljes szigorával olyan büntetéssel — a mely talán jobban fáj neki mint gyermeke halála — a törvényben meghatározott maxmalis pénzbírsággal — sujtja. Mert az ilyen emberről az is könnyen feltehető, hogy szivesebben ül a börtönben akár honapokig, mint ötven vagy száz forint bírságot fizessen.

És ez csak egy konkrét eset — a sokközül, a melyeknek szomorú nyomai ott vannak a statisztikában, ott vannak a halottkémii jelentésekben. Hány gyermek hal el ily módon egy esztendő alatt hazánkban, hol „még a halálra ítéltnek is meg kellene kegyelmezni, mert oly kevesen vagyunk.” Hány könnyelmű, tudatlan, barbár szülő temeti el így gyermekét — a kinek halálában különösen a köznép még vigasztalót is talál: kevesebb a gyermek, jobban együtt marad a vagyon.

Az a rút, materialisztikus gondolkodás, mely a vagyon szerzés és vagyon megtartás tekintetében — a jobb módú köznép soraiban napról napra mind jobban nyilvánul, emberi mivoltuknak oly alacsony fokára szállítja le őket, melyen túl már nem is emberek többé.

Papok, kik az Isten és ember szeretetre, tanítók kik a betű vetésre tanítjátok őket, mért nem tanítjátok jobban, miért nem hozzátok őket közelebb az Istenhez és önmagukhoz!

Felvilágosodás jöjjön el a te országod!

T Á B C Z A.

ÖSSZEL.

*Féjem a hervadt fűre hajtom
Szívom az ősnek illatát!
Nézem a napnak bolygó fényét
Elhaló bágyadt sugarát!*

*Köröttem az enyészet képe
Kopár vidék, kihalt berek!
Letarlott rétű patak mentén
Bús őszi árnyak lengenek!*

*Úgy fáj az elmulásnak árnya!
Úgy bánt az őszi hervadás!
Kihalt vidék lelke világá
Éltemnek képe — semmi más!*

*E lassu kínos haldoklással
Újra feléled bánatom —
Mindem elhervadt kis virágban
Kihalt reményem — siratom —*

Szarvas Mariska.

Tivadar urfi.

— A „Szarvasi Lapok” eredeti tárczája. —

A faluvégön laktak, abban a nagy kastélyban, melynek árnyas kertjében, a zöld pázsiton mi is sokat szaladgáltunk s kergettük Tivadar urfit — a tarka virággyakron keresztül. Mi is csak úgy hívtuk — a hogy az egész falu: Tivadar urfi. Vasárnap délután liberias inas jött értünk a kastélyból: „A nagyságos asszony azt izente, hogy a Jóskát meg a kis Lajost küldje fel nagysasszony a kastélyba Tivadar urfihoz — játszani. Felöltöztettek az ünnepelőbe [bizony nagyon „hétköznapi” lett az mire haza kerültünk] meghagyták, „hogy Tivadar urfit hátba ne füssük a labdával, be ne lökjük a pöszméte bokrok közé — mert annak finomabb bőre van mint nekünk. — Irigykedtünk meg haragudtunk is egy kicsit Tivadar urfira — s ha az inas nem ügyelt ránk, a lapda véletlenül mégis csak a Tivadar urfi háta közepébe repült, a minek aztán mindég hangos sirás lett a vége.

Volt valaki a kastélyban, a kit jobban szerettünk, mint Tivadar urfit: az Ella kisasszony. Akkor tájt, még csak rövid ruhás leányka volt, ábrándos nagy, fekete szemekkel, a melynek sötétjéből nem a gyermek ártatlan tekintete, hanem a korai érettség sugárzott elő. Gyakran lejött a kertbe — nem labdázott, nem szaladgált velünk — csak a kis Jóskának szöke fürtös fejét simogatta — s leültette a mohos köpadra maga mellé — ha nagyon belefárad a vidám futkozásba. Soha sen jött egyedül — egy hosszúnakú sovány, horihorgas asszonyszemély kísérte mindig, olyan sovány volt az

Isten-adta mint a seprűnyíl s ha közeledni láttuk, a Tivadar urfi is azt mondta: Ni ni a vasorrú boszorkány, mert szakasztott mása volt (legalább mi úgy hittük) a Mancsi nénié, kiről azt beszéltek a falubeli gyerekek, hogy seprűt lovagol — ha senki se látja, s éjszakának idején a fekete hegyen tánczol a baglyokkal. . .

S valahányszor Ella kisasszony lejött a kertbe, mindégy nagy könyvet hozott magával, épen olyat, mint minőbe a tanító úr a nevünket írta, ha kukorica törés után édes szülénk felvitt az iskolába. Csak hogy abban a könyvben nem volt ám írka-fírka, hanem a mi Boczi tehenünk, a Csillag lovunk meg a Virág kutyánk. A mikor először láttuk a nagy könyvet s forgattuk czipra lapjait, mindjárt rá ismertünk a tehenünkre, a lovunkra meg a Virágra, csak hogy az Ella kisasszony kinevetett ám bennünket, ha váltig erősítettük, hogy abban a könyvben van a Boezinak, meg a Csillagnak az arezmása. . .

De szép napok voltak azok — mikor miénk volt a nagy kert egy egész délutánra. Valahány aranyos pille röpködött virágról-virágra mind megakartuk fogni. A málna, meg a pöszméte bokor érett bogója, a berenczei szilva hamvas gyümölese nagyban megfogyatkozott egy-egy vasárnap délután. Tivadar urfi járt elől a jó példával, ő mászott fel a szilvafára, mi pedig arra ügyeltünk, nem jön-e az inas felénk, vagy a vasorrú. Az inastól azért féltünk, mert elszedte tőlünk a szilvát, (egynehányat visszaadott belőle) a vasorrú meg ránk rivalt, hogy mi rontjuk el a Tivadar urfit — s fenyegetett, hogy haza kergett bennünket. Ilyenkor mindég az Ella kisasszony jött segítségünkre, olyan szépen tudott könyörögni — annak a csunya nébernek, mintha egyeb-

A megtámadott képviselőtestület.

Nem azért szólunk fel, mintha szükségét éreznék Szarvas város képviselőtestületét védelmünk alá venni azon méltatlan váddal szemben, mely a helyi sajtó egyik közlönye által ellene emeltetett, mert hisz az mit alább elmondani fogunk nem lesz védőbeszéd, inkább az áldozatkészségnek aposztrofálása, annak az áldozat készségnek, mely rövid három év alatt Szarvas város képviselő testületében nyilvánult.

Sohsem helyes dolog az, ha egy város gazdálkodását úgy a szellemi, mint az anyagi haladás terén nem a közérdek szempontjából bíráljuk. Egyes társadalmi osztályok különféle érdekei semmiképp, vagy nagy nehezen egyeztetetők össze a közérdekkel. Ami az egyik szempontból helyes, könnyen válhat helytelené, mihelyt a másik szempontból mérlegeljük. Egy város közönségének vitális érdekei magukban foglalják a közérdeket — de egyes társadalmi osztályok, kasztok mindég különválnak az egészről, különböző emberekből alakulnak, különféle célok megvalósítására törekcsenek egymástól nagyon is elütő eszközökkel.

A szóban forgó cikk íróját az vezethette félre, hogy a társulati leányiskolát abból a szempontból vélte segélyezendőnek, a mely célból az ártézi kút, a szarvas-mezőhegyesi vasut építésének költségeit a város képviselő testülete megszavazta. Az nem szenvedhet kétséget, hogy a leányiskola mint kulturális intézmény minden módon istápolandó, ez azonban még nem egy értelmű azzal, hogy fontosabb, egy egész község érdekei magában foglaló intézményeknél előbbre való legyen segélyezés dolgában. Csak türelem, a minthogy ezeket és ezeket szavazott meg a képviselő testület közhasznú célokra, ép úgy meg fogja szavazni a leányiskola részre szükséges segély összeget, ha majd a kedvező idő pont elérkezik.

De nézzük csak, mit tett a három év leforgása alatt ez a város, melynek a kérdéses cikk írója szerint nincsenek vezérfiai.

Építetett egy ártézi kutat körülbelül 32000 frtért s ez által az egész város lakosságát egészséges jó vízzel látta el, ennek az ártézi kútnak becsét a jelenlegi kolera járvány nagy mértékben fokozza.

A Szarvas-mezőhegyesi vasut építési költségeire 30000 frtot szavazott meg. Ez a vasut-

vonat ha kiépül, a vasuti közlekedési vonaltól még ez ideig messze eső vidékeket a gyorsabb, könnyebb vasuti közlekedési vonalba olvasztja be s nagyon könnyen megtörténhetik, hogy kiépülvén a Szarvas-mezőhegyesi vasut, a magyar államvasutak paralel vonalának árú, esetleg személy forgalom tekintetéből veszedelmes konkurensévé lesz. Pedig a Mezőtur — szarvasi vasutról nyakunkba maradt kamatgaranciának még ez ideig fizetetlen 30000 frtnyi összegét ki kell fizetni s még is ez a szűkmarkú képviselő testület egy másik vasut építésének költségeire 30000 frtot szavazott meg.

A város alatt mint egy 50 holdnyi terjedelemben népkertet is létesített a képviselő testület. Ennek az 50 hold termékeny, prima földnek az értéke megközelíti a 25,000 forintot a kertnek fentartása, szépítése már eddig 3000 forintot emésztett fel, ugyan ily összeg van előirányozva a további költségekre is. Alig hiszük, hogy a népkertnek közhasznú voltát bárki is joggal kétségbe vonhatná.

Dicsőségesen uralkodó királyunk negyedszázados uralkodásának emlékére létesített 3000 forintos, kulturális célú alapítvány, a társulati ovoda megváltása, az önkéntes tűzoltó egyesületnek felszerelése, már ismét 8500 frttal szaporítja azon összeget mely a képviselő testület áldozat készségét hirdeti.

A Károlyi kastély, mely ma a város tulajdona szintén 30000 frtnyi értéket reprezentál, igaz, hogy ez szerzés, de ezen szerzésnek árát meg kell fizetni, ma ugyan még hasznát nem látja a város közönsége — de nincs messze a hasznosítás ideje sem,

Közel százharminczegy ezer forintot szavazott meg tehát a város képviselő testülete három év lefolyta alatt olyan célokra, a melyeknek közhasznú voltát a Szarvas-mezőhegyesi vasut, az ártézi kút, a népkert, a Ferencz-József alapítvány, az önkéntes tűzoltó egyesület, napnál is világosabban hirdetik. De ezen összegben még nem foglaltatnak azon költségek a melyeket egy főgymnáziumi tanszék, az ipar és ismétlő iskolák fenntartása, felekezeti iskolák segélyezése okoznak a városnak. Bár az előbb kimutatott nagy összeggel szemben az utóbb említettek elenyésző csekélyek mind azonáltal évről-évre növekedő terhek.

Ezekben mutattuk ki a város képviselő testületének áldozat készségét azon váddal szemben, mely a szűkmarkúság és haszonlesés szígyenítő bélyegét akarta annak képviselő testü-

letnek homlokára sütni, mely egy község életében nagyon is rövid három év leforgása alatt százharminczegy forintot fordított *czélludatosan* közhasznú intézmények létesítésére.

Nincs tehát oka senkinek bizalmatlansággal viseltetni azon férfiak iránt, a kik részint polgártársaik megtisztelő bizalma, részint vagyoni viszonyaik folytán a város ügyeit vezetik. Ha talán akadnak ott is egyesek, kik tulságos joakarattól nem minden esetben értettek egyet képviselő társaikkal — még azért senkise jogosított akár az egész képviselő testületet, akár annak rendelkezéseit végrehajtó városi tanácsot azokkal a vádakkal terhelni, a melyek tarthatatlan, igaztalan voltát a tények fényesen illusztrálják.

Egy nem képviselő.

Ujdonságok.

— **Békésvármegye új főispánja.** A hivatalos lap pénteki számában a következő legfelsőbb elhatározás foglaltatik: A belügyminiszterium vezetésével megbízott magyar miniszterelnök előterjesztésére Tallián Béla Somogy vármegye főispánját ezen minőségében teljesített buzgó szolgálatai teljes elismerése és Somogy vármegye főispáni állásától való felmentése mellett **Békés és Csongrád vármegyék** főispánjává kinevezem. Kelt Gödöllőn, 1892 évi október hó 8-án. Ferencz József s. k. Gróf Szapáry Gyula s. k. A kinevezéssel egy idejűleg még a következőket is közli a hivatalos lap: A belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök, a Békés vármegye főispáni állásában történt változás folytán az ezen vármegye területén uralgott munkás mozgalmakból kifolyólag szükséges intézkedések megtehetése végett Tallián Béla főispánt a nevezett vármegye területére kivételes hatalommal kormánybiztossá nevezte ki. Ugy tudjuk, hogy megyénkben már jó régen nyoma sincs a munkás mozgalomnak, a kivételes hatalmú kormánybiztos kiküldését — tehát nézetünk szerint mi sem teszi indokolttá.

— **Iskola látogatás.** A debreczeni tankerület főigazgatója Békésy Gyula f. hó 13-án városunkba érkezett a főiskola inspicziálása céljából. Két napon át időzött Szarvason a főigazgató s ezen idő alatt minden egyes osztályban meghallgatta a tanárok előadását s néhány tanuló szabatos feleletét, különösen az ujonnan választott tanérek működését vizsgálta ala posan. Szombaton a tanári kar konferenciáján a tapasztalt telet meglegegedését fejezte ki.

— **Ellenőrzési szemlők.** A közös hadsereg kötelékébe tartozó szabadsággolt hadkötelesek ellenőrzési szemléje f. hó 14-én reggel vette kezdetét és 3 napon át tartott. A honvédek ellenőrzési szemléje városunkban november hó 2. 3. 4. napjain fog megtartatni.

re mint imádságra, nem is tanították volna. Mi azután összeszedtük a pázsit szélén viruló rozsákat, az árvácskát, a jácintot, a nefelejts apró kék virágait s ügyetlen-gyerek kézzel összekötöttük nagy csomóba és a mikor elbuesztunk tőle, oda adtuk neki, a miért olyan szépen tudott könyörögni értünk.

Egy vasárnap délután Tivadar urfi nagyon rosz kedvében volt, még labdázni sem akart. Hiába kérdeztem tőle mi a baja, durczásan fordította félre a fejét, nem felelt. Csak mikor Ella kisaszony lejött, hallottam hogy valami vadászról beszélnek.

— Te Ella, mondá Tivadar urfi, ha az a pimasz még egyszer oda ül a mama mellé ebédnél, én tüstént ott hagyom az asztalt, menjen a vadászlakba, a kastélyban semmi helye sincs... Tegnap is kivitte a boldogult apa nagy puskáját, pedig a mama azt ígérte, hogy ha nagy lesznek nekem adja...

Csak azt láttam, hogy Ella kisaszony szeméből előtörték a könnyek, oda mentem hozzá s megkérdeztem, miért sir...

Nem felelt, csak a kezével intett a széles fásor felé, melynek sárga homokos útján egy idegen közeledett felénk, a kit még soha sem láttam a kertben.

Szép férfias alak volt, hatalmas széles vállakkal melyre feszesen simulat a zöld hajtókás vadász kabát.

Mikor oda jött közénk az inas meg a nevelőnő már messziről köszöntötték. Ella kisaszony meg Tivadar urfi rá sem néztek. Láttam, hogy a nevelőnő, integett a szemével, aztán egy párszor haragosan morogta... Aber Fraulein Ella...

A vadász oda ment Ella kisaszonyhoz, megsimogatta dús fekete haját — de amikor meg akarta czírozni arcát is, büszkén vetette hátra a fejét s haragtól

szikrázó szemekkel kiáltott reá:

— Hozzám ne nyuljon!... S oda vonta magához Tivadar urfit, mintha az ő védelmére is szüksége lett volna. A vadász sarkon fordult, füttyörészve ment tovább, botjával jobbra-balra hadonászott s a homokos utra hajló fa ágakat ütögette.

Öszre fordult az idő, a vasárnap délutánok is rövidbelek lettek, a szilva fáról leszedtek a gyümölcsöt, a málna meg a pöszméte bokrok is hervadoztak. A virágok közül csak az őszi rozsa tükés szirmai viritottak míg a többi már elhullatta virágját s a sárga faleveleket a virág ágyak közé is behordta a sikongó őszi szél...

Nemjártunk már a kastélyba, se a kertbe. Vasárnap délután oda haza üldögéltünk a kis Józsi meg én. Egyszer megállt az ablak alatt Ella kisaszony kis hintója, kocsis nem volt a bakon, maga hajtotta a picziny fekete lovat, mely akkora volt csak, mint a mi kis csikónk a tanyán. Ketteu jöttek Tivadar urfival s mikor beléptek az alacsony udvarház gerendás szobájába — nem tudtunk hova lenni az örömtől...

— Tivadar bucsuzni jött. Megy Pestre a nagy iskolába, szolt csendesen szomorú hangon Ella kisaszony de visszajön a nyáron, akkor majd megint labdázok a kertbe, a málna meg a pöszméte akkora megint megérik...

— Nem jövök, soha sem jövök — szolt Tivadar urfi reszkető hangon, s szavait elfojtotta a zokogás s alig tudta kimondani e két szót... Apám, édes apám...

Olyan szomorú volt mind a kettő s olyan halovány. Ella kisaszony megfogta öcscsö kezét s oda vonta magához:

— Ne sirj édes Tivadar, lásd ha anyánk látna is-

mét haragudnék, mint tegnap mikor ostoroddal rá akartál ütni a vadászra. Te elmegy messzire — de én itt maradok egyedül, árva én, édes anyámk sem szeret már ugy bennünket, mint mikor édes apámkat levitték a kert végire, a kápolnába, a hol olyan régen nem voltunk már a mamával.

— Igen, mióta a vadász jött, azóta nem járunk oda se, de csak legyen nagyobb, nőjék csak nagyra, tudom lstenem, hogy rá ütök az ostorommal...

Még akkor sem értettem miért haragudott az Ella kisaszony meg a Tivadar urfi olyan nagyon a vadászra. S ha oda haza kérdeztem, azt felelték, hogy gyerekek nem kell mindent tudni. — Majd ha nagyobb leszel — majd megtudod...

Nem voltam még nagyobb s mégis megtudtam, Zsófi nénitől házunk öreg eselédjétől hallottam egyszerűen:

— Ej ej az a nagyságos aszony! Nincs is annak szíve, hogy is tudott annak az aranyos Ella kisaszonynak, meg a Tivadar urfnak olyan hamar mostohát venni.

En pedig azóta mindég várom, mikor jön haza a Tivadar urfi a nagy iskolából — de nem azért, hogy a kertbe labdázunk hanem, hogy az ostorával megverje a vadászt... a ki még csak nem is édes apjuk, se a Tivadar urfnak, se az Ella kisaszonynak mégis a nagyságos aszony mellett ül a templomban is, a boldogult nagyságos úr helyén...

Azt mondta az Ella kisaszony, hogy már nemsokára haza jön...

STEIN BÉLA.

— **Lemondás.** Kerekes András Ücsöd község rendőrbiztosa ezen állásáról lemondott.

— **Iparhatósági megbízottak választása.** Az iparhatósági megbízottak választásához szükséges iparos és kereskedő választók névjegyzéke most állittatik össze, a névjegyzék október 31 re elkészítve leend.

— **Tolvaj események.** Liska Sámuel szarvasi eszmadia mester f. hó 9-én a tiszta füredi vásárból kocsin jött haza felé. A Szent-andrási kőton 3 suhancz gyegek Bagi Ferencz, Herczeg András és Drahota Antal a kocsin levő ponyvát felhasították s az így támadt nyíláson keresztül 6 pár csizmát kihúztak, a kocsin ülők azonban észrevették a manipulációt és a nagyreményű tolvaj eseményeket fölön fogták nem mind a három ugyan, mert Drahota Antal megugrott, csupán Bagi Ferencz és Herczeg András került a csendőrség kezébe — s onnét a kir. járásbíróság börtönébe.

— **Hirdetmény.** Gyoma község fogyasztási és italmérségi adójára a f. évi 25972 szám alatt f. év és hó 18-án délután 3 órára hirdetett 3-ik árverés f. évi október hó 19-én délelőtt 9 órakor fog megtartatni. Az első és második árverés önérthetőleg a 25972/892 szám hirdetményben megjelölt napokon és időben fog megtartatni. Gyulán 1892 október 9. A kir. pénzügy igazgatóság.

— **Jótekmények zini előadás.** A polgári leányiskola tanstestülete által rendezett műkedvelői előadás és hangverseny mint előre látható volt nagy száma közönség előtt folyt le az arénában. Napokkal az előadás előtt már alig lehetett jegyeket kapni. A közönség melynek legnagyobb contingensét a szereplő kis leányok hozzátartozói képezték, nagy élvezettel hallgatta a közreműködőket, kiknek szereplésére még vissza térünk.

— **Tízoltók bankette.** A szarvasi ö. t. e. f. hó 23-án Vasárnap délután zárgyakorlatot mely egyszerűs mind diszgyakorlat lesz, fog tartani a piacon. Ez alkalommal az egyet tisztikara alapító és pártoló tagjai meggyőződést szerezhetnek — a még alig néhány hó óta fennálló egyet felszereltségéről, működő tagjainak ügyességéről. A gyakorlatok befejeztével a bankette fog tartatni, a hol az egyet működő tagjai kivétel nélkül, a közönség sorából pedig kiki tetszése szerint lehet jelen. A szegényebb sorsú működő tagok költségeiről gondoskodva van, azok díjtalan vesznek részt a társas vacsorán. A parancsnokság abból a szempontból intézkedett így, mert a bankettek a bajtársi szellem ápolására legalkalmasabbak hol ugyanis minden rendű és rangú tag mint egy testület kötelekbe tartozó van jelen s a hol nincs különbség szegény és gazdag között, egyaránt szolgálatában állván mindnyája egy eszmének: embertársainak életét és vagyonát megvédeni pusztán ember baráti kötelességből.

— **A kolera.** Nekünk is jutott már a kolera híre. F. hó 13-án reggel híre kelt, hogy városunkban is akadt egy kolera beteg Paulovits Pál személyében. Dr. Mikolay István községi orvos jelentése szerint nevezett, csakugyan kolera tünetek között betegedett meg. A hatóság azonnal körülzároltatta a házat egy szál rendőrről, desinfektort állított a beteg mellé, a ki a fertőtlenítést eszközöli. A beteg, a ki különben már teljesen felgyógyult, az összes orvosok által megvizsgáltatott s ürülékkel belügyministeri rendelet folytán Dr. Pertik Ottó vezetése alatt álló bakteriológiai intézetbe küldettek fel — annak kiderítése céljából, vajjon az ázsiai kolera jelenségei feltalálhatók e a beteg ürülékében. A mint már lapunk mult számában említettük városunk közegészségi viszonyai a lehető legjobbak, az óvintézkedések mindazonáltal fogantatba vétetnek, hogy a járvány behurcolása megakadályoztassék. A vasuton érkező utasokat orvosi vizsgálat alá veszik — sőt a szarvas mezőúri vonalon érkező és városunkon keresztül tovább menő utasokat érkezésük helyén 5 napi orvosi megfigyelés alá teszik. Csütörtökön a helybeli orvosok értekezletet tartottak, a melyen elhatározták, hogy az előjáróságot azíránt keressik meg, mikép a kolera betegnek saját háznépétől való teljes separálása céljából — egy erre alkalmas házat vegyen bérbe. Azt is elhatározták, hogy a Budapesten megvizsgált utasok a szarvasi állomáson nem fognak újra megvizsgáltatni.

— **Az ev. magyar iskolák.** Csehül állnak az ev. magyar iskolák ügyei Szarvason. Örömmel regisztráltuk lapunk mult számában hogy a presbiterium 4 magyar iskola felállítását határozta el, most pedig arról értesülünk, hogy egy frankcio megváltoztatta ezen határozatot. A presbiterium néhány lelkes tagja azon fáradozik, hogy a korábbi határozatnak érvény szerzessék, reméljük, hogy ezen hazafias mozgalomnak fogantatja lesz. és meg lesz a 4 magyar iskola.

— **A vásár.** Rég nem okozott annyit és oly nagy zavart az őszi vásár mint az idén. Már az is, hogy nem a rendes és szokott vasárnapon tartatik, hanem hétköznapon, a vásár forgalmát nagyrészen csökkenteni fogja, kereskedőink megiparosainknak a vásárhoz fűzött várakozásait illuzoriá teszi. Egész héten az a hír keringett, hogy a vásár, tekintettel Budapesten és az ország több részében fellépett járványra nem fog megtartatni. A mag-

gye közigazgatási bizottsága ily értelemben határozott is. Minthogy azonban sem városunkban, sem annak vidékén a kolera még sporadikus fellépése sem észleltetett a vásár elnapolása nem indokolt, mert hiszen a Pestről érkező utasok és áruk desinfiáltatnak — esetleg azok kizárásával a vásár megtartható lenne. Dr. Kresmárik főszolgabíró miután halomszámra érkeznek hozzá a megkeresések lesz e vásár vagy nem sürgönyileg fordult az alispánhoz a ki pedig a belügyministerhez intézett megkeresést. Lapunk zártáig még egy helyről sem jött értesítés s így mindezeideig bizonytalanságban vannak lesz a vásár vagy nem. Egyébiránt a készülődések zavartalanul folynak, a sátrakat építik, idegenek már nagy számmal vannak városunkban s minden jel arra mutat, hogy senki se hiszi komolyan, hogy a vásár el fog napoltatni.

— **Halálozás.** Gusznér Béla, a főgymnázium negyedik osztályának növendéke f. hó 15-én reggel hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. Temetése ma, vasárnap délután 3 órakor fog megtörténni.

— **Mily kilátás nyílik gabonáraink emelkedésére?** E kérdésre megfelelő alkalmat az „American Agrikulturist“ amerikai gazdasági szaklap legújabb számában foglalt összehasonlító kimutatás az északamerikai Egyesült-Államok idej és mult évi terméséről. E szerint a gabonatermés kitétt 1892. évben 1712. millió 323,000 bushel, míg viszont az 1891. évi termés 2,060,154,000 bushellel szerepel. Az idej termés e szerint 347,330,500 bushel kevesebbet mutat a mult évéhez képest. Oka egyebekben kívül abban rejlik, hogy ugyancsak a fenti megbízható forrás szerint az idén 3 millió acreval kevesebb területet vetettek gabona alá, mint mint a mult évben. A jelzett amerikai lap ebből azt következteti, hogy a még eladatlan 1891. évi termésmaradványának felhasználása után, idej termésünk re jó árt várhatunk.

Nem mulaszthatjuk el a mostani kolera járvány ideje alatt ama körülményt felemlíteni, hogy a c o g n a e a legalkalmasabb óvszer ezen betegség elleni védekezésben.

Különös figyelemmel legyünk arra hogy olyan c o g n a e o t vegyünk melynek minősége elősmert jó, mert csak úgy érhető el a kívánt eredmény.

Tekintetbe véve hogy a Gróf Keglevich István féle promontori c o g n a e már az 1886-ik évi kolera járvány idejében sikeresen használtatott, és eddigelé csakis diszoklevelekkel lett kitüntetve, ezen gyár termékeit kiválóan ajánlhatjuk miután ez Ausztria-Magyarország legnagyobb és legrégebb c o g n a e gyára.

Irodalom.

„M a g y a r G é n i u s z“ Minden várakozást felülmul az a siker, melyet a „Magyar Gényusz“ legújabb száma aratott. Az izléses, diszeskiállítás; a modern technika újabb vívmányairól tanuskodó remek illusztrációk s a páratlanul gazdag szellemi tartalom vetkednek egymással. Kátséggel nagy része van a „Magyar Gényusz“ ez újabb sikerében a „Kosmos“-nak, Magyarország elsőrangú műintézetének, mely utólérhetlen művészies formában állította azt elő.

A gyönyörű illusztrációk közül kiemeljük: „A király a gyakorló tére készíti.“ „Tűzvonal védő-sáncok mögött.“ „Hadgyakorlatok.“ „A lovasság rohama.“ A bolgár kiállításból: „Erdészeti kiállítás.“ „Pavillon.“ „A fő bejárat.“ „Török kiállítás.“ „Idegenek pavillona.“ „A kolera főfészke Hamburgban: a legrégebb városrészt.“ stb.

A gazdag szellemi részből megemlítjük: Dóczy Lajos nagynevű költőnek és a „Magyar Gényusz“ állandó munkatársának remek aethetikai tanulmányát, Cerri Gyula „Az 1891—92-ik katonai év“ ről írt érdekes cikke, a melynek értékét nagyban emelik a sikerült illusztrációk. A „Magyar Gényusz“ ezen száma közli továbbá Turgenjev Ivánuak „Hajó és a tengeren“ című rajzát. Ez a nagy orosz írónak utolsó irodalmi dolgozata, melyet halálos ágán mondott tollba. Karczag Vilmos „Elűzött élet“ című remek elbeszélését Sávely Dező ismert festőnk illusztrálta.

A „Magyar Gényusz“, mely kétséggel az első helyet foglalja el szépirodalmi folyóirataink között, minden intelligens család asztalán önérettel foglalhat helyett. Előfizetési ára egész évre 10 ft, félévre 5 ft, negyedévre 2 ft 50 kr. Az első felévben megjelent füzetek diszkótésben is megrendelhetők. Szerkesztőség és kiadó hivatal: Budapest, Aradi-utca 8. sz.

C S A R N O K.

A malmok kora.

A malmok oly idők, hogy nehéz megállapítani, ki és hol találta fel azokat. Kövessük a régi görögök hagyományait, melyek szerint a malmok feltalálójaként Lelex spártai királynak nevé fia szerepel. A régi rómaiak Pulumnus istennének, Picumnus fivérének tulajdonítják e találmányt. Hogy azonban legrégebb korban léteztek malmok, azt bi-

zonyossá teszi azon tény, melyet Mózes beszél el, hogy Ábrahám feleségénél, Sáránál kalácsot süttött vendégei számára a legfinomabb lisztből; valamint az, hogy midőn Simson fogolyként a Filitzeusok kezébe került, kényszerítették a malmot hajtani.

Mielőtt a kövek alkalmazva lettek, helyettük mozsarat használtak. Ebben megtörték a gabonát és aztán megszitálták. A gabonamalmok liszté való változtatásának legegyszerűbb módja — mint Plinius beszéli — Numa király alatt a rómaiaknál csakhamar más processusokkal egészítették ki. E processus módjára a következő volt: mielőtt a gabona megtörtetett, vagy megzuzatott, azt megpirították, hogy hüvelyből könnyebben elválasztható és a mozsárban megtörhető legyen; a további liszté való megmunkálás ugyanezen módon következett. A rómaiak csak egyetlen fajtájú sűteményt [ndtak e lisztből készíteni, mely nem telett meg a mi fogalmunk szerinti kenyérnek, minthogy a pirított liszt nem volt terjeszhető.

Az etruszkoknál, egy népnél, mely Itáliában telepedett meg, a mozsarak hengerszerű alakot vettek föl; a mozsár belseje és fenéke barázdákkal voltak ellátva, épügy a török, melyek alul erős bunkóban végződtek. A berendezés ezen neméből következtethető, hogy e bunkónak a mozsárfenék közepe felé való visszalépésével a törő talajszikja körsikká változott át. A szerkezet és művelet ezen egyszerű módjából fejlődtek ki a malmok fokról-fokra.

Ani a malmokat üzemük szempontjából illeti, az első malmok kézimalmok voltak, főleg a keleten használtak, ahol azok egészen a mai napig fenntartották magukat. Ezek két malomkőből a futó és az alapkőből állottak. A hajtásra nöket, rabszolgákat és gonosztevőket használták. A polgárosodás haladásával a legzárda-gabbtól a legszegényebbig naponkint mindenki készített lisztet és kenyeret; és Mózes elrendelte, hogy a malom ne legyen zálogtárgyként adósság fejében lefoglalható. A Pompejiben öszközött ásatások alkalmával a régi rómaiaknál használt malmok találtak, melyek két kőből állanak, melyeknek alapköve lapos teke, vagy golyó alakjával bírnak, míg a futókó ennek megfelelőleg ki volt vájva, úgy hogy körül mozoghatott.

A gabona egy tölcseralakú nyíláson az örlőfelületek közé vitetett, melyek közepükön egymástól jobban távolodtak, mint szélükön. A malmoknak vízerővel való hajtását úgy látszik legelőször Mithridates hozta be, de annak időpontja pontosan meg nem állapítható. Mindamellett bizonyos, hogy a vízimalmok a nyugaton csak Pompeji király bukása után Kr. szül. e. 61. évben jöttek használatba. Európában az első vízimalom Romában volt a vízvezetéknel és teljesen magánhasználatra volt felállítva. Ezek közül a legtöbb Róma körül a Janikus dombon volt. A nyilvános malmok csak Honoris és Arkadius császárok alatt Kr. u. 385. évben keletkeztek, mely kortól az első malomtörvény is datálódik.

Hogy mikor épültek az első szélmalomok, azt nem olyan könnyen állapítható meg. Némelyek állítják, hogy Augustus idejébe esik eredetük, körül-belül Krisztus születése idejére, míg mások azt állítják, hogy az első szélmalom Kr. u. 718-ban épült Csehországban. Bizonyossággal tudjuk, hogy Francia-és Angolországban Kr. u. az 1050-ik évben hoztak be szélmalomok. Az első hajómalom Róma közelében a Tiberen 836-ban építetett. Az első gözmalom az úgynevezett „Albin Mill“-t Londonban 1783-ban emelték. Az örléssel egybekötött szítálás behozatala a 16-ik századba esik. Mégis csak a 17. század közepénél későbbben vált szokássá Franczországban, hogy a lisztet a malomban megörölték és ott hon megszitálták. Ezen időben úgynevezett szítalók jártak házról-házra, hogy a szítalást ellássák, minthogy nem mindenkinek volt szita a birtokában.

Felelős szerkesztő: Laptulajdonos: STEINBÉLA. SZIKESANTAL

Hirdetmény.

A, n. é. érdekelt közönség tudomására hozzuk, hogy Mezőtúr városban minden évben január 1—2. május 1—2, Augusztus 1—2, november 1—2-ik napján tartandó országos vásár alkalmából a kirakó vásárra utazó közönség részére. Szarvastól Mező-turig és vissza, az alábbi menetrendben külön személyvonat fog közlekedni.

Szarvasról indul reggel	7:07
Mező-túrra érkezik	7:57
Mezőtúrról indul este	7:30
Szarvasra érkezik.	8:16

Szarvas 1892 okt. hó 6 án
a tanács nevében.
Tepliczki János
bíró.

